

Het denkgesprek

Leerlingen krijgen in ons onderwijssysteem vaak weinig de kans om zelf hardop te kunnen oefenen met (nieuwe) woorden en de andere facetten van de mondelinge taal. Met de Denkstimulerende Gespreksmethodiek (DGM) kun je dit bewust en systematisch stimuleren.

Het leerproces van de taal is een cognitief leerproces. Kinderen leren een bepaalde moedertaal dankzij hun naaste omgeving.

Deze taalontwikkeling ontwikkelt zich van 'concreet in het hier en nu' naar 'abstract'. Hierbij doorloop je fasen in moeilijkheid: benoemen, beschrijven, verbanden leggen, ordenen en voorspellen. Als leerkracht heb je dus veel tools in handen om belangrijke kansen te creëren voor het uitbreiden van de woordenschat.

VERDIEPING VAN KWALITEIT

In je klas is het elke dag weer een uitdaging om jouw leerlingen alles te bieden wat er op het rooster staat, en naast alle didactische uitdagingen is er ook nog de aanspraak die er gedaan wordt op je pedagogische vaardigheden.

DGM is echter geen nieuw vak, iets

extra's wat je ook nog ergens tussen zou moeten inplannen, maar een verdieping van je kwaliteit van lesgeven. Met behulp van deze methodiek word je je onder andere bewust van de manier waarop je communiceert met de klas. Het gaat dan vooral om welke vragen je stelt tijdens al je lessen. Aan welke kinderen stel je welke vragen? En prikkelen je vragen genoeg tot nadenken? Hoe zorg je ervoor dat je tijdens het voeren van goede gesprekken met leerlingen de leerlingen zelfstandig laat nadenken? Deze methodiek is onder meer gebaseerd op de DGM van de Amerikaanse psychologe Marion Blanc.

Goede vragen stellen vraagt voorbereiding, maar ze zetten niet alleen je leerlingen aan het denken, ze bieden jou vervolgens ook veel informatie over wat je leerlingen al weten en begrijpen. Zo kun je je

lessen beter afstemmen op de behoeften van de leerlingen.

HOE ZIET EEN DGM-LES ERUIT?

De vorm van de DGM-methodiek is de dialoog, het denkgesprek met elkaar.

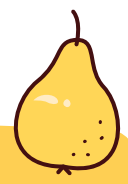
- **Stap 1:** door het stellen van door-dachte en gerichte vragen (met materiaal), aangepast aan het denkniveau van het kind, worden bij de leerling antwoorden uitgelokt.
- **Stap 2:** de leerling reageert. Door deze antwoorden zorgvuldig te analyseren, krijg je inzicht in de manier van denken van het kind.
- **Stap 3:** de leerkracht geeft feedback en speelt op een gerichte manier in op het antwoord van de leerling. Door middel van vereenvoudigen of bemoeilijken, komt het kind op eigen kracht tot het goede antwoord.

Lees verder op pagina 28

Dgm-les: bijzonder fruit

Gebruik vragen op de verschillende denkniveaus. Begin met elk nieuw groepje met een andere startvraag voor een ander verloop. Zeker niet alle vragen hoeven gebruikt te worden, het gaat om het gesprek.

- **Doel:** leerkracht en leerlingen maken kennis met het voeren van een dialoog met behulp van voorbereide vragen op de vier verschillende denkniveaus, gedurende vijftien tot twintig minuten in een klein groepje.
- **Woordenschat:** granaatappel, passiefruit, kiwi, functie.
- **Materialen:** appel, peer, kiwi, banaan, granaatappel en passiefruit. Snijplankje, mesje en lepeltje. Concreet materiaal heeft veel meerwaarde.

Niveau 1 Benoemen/begrijpen

- Wijs een kiwi aan: 'Hoe heet dit?'
- Vraag een leerling om de ogen dicht te doen en geef een voorwerp. 'Wat is dit?'
- Leg een theedoek over enkele voorwerpen. 'Weet je nog wat er onder ligt?'
- 'Hoe voelt de schil van [bijvoorbeeld] de kiwi?'

Niveau 2 Beschrijven/analyseren

- Zoek eens voorwerpen die kunnen rollen.
- 'Wat is het verschil tussen een peer en een granaatappel?'
- 'Als we de passievrucht doorsnijden, wat denk je dat we dan zien?'
- Daarna doen en samen beschrijven.

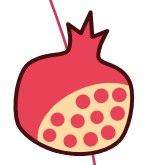
Niveau 3 Ordenen

- 'Wat moet ik doen om perensap te krijgen?'
- 'En passievruchtsap, gaat dat hetzelfde?'
- 'Wat is hetzelfde aan een granaatappel, een appel en een kiwi?'
- 'Welke onderdelen van ... kun je niet eten?'

Niveau 4 Redeneren

- 'Wat is de functie van de schil?'
- 'Wat gebeurt er als het stuk fruit valt? Is dat voor allemaal hetzelfde?'
- 'Als we de peer nu doorsnijden, hoe ziet de peer er dan morgen uit?'
- 'Waarom kun je de passievrucht niet doorsnijden met een vork?'

Dgm-les: toiletartikelen

Gebruik vragen op de verschillende denkniveaus. Begin met elk nieuw groepje met een andere startvraag voor een ander verloop. Zeker niet alle vragen hoeven gebruikt te worden, het gaat om het gesprek.

- **Doel:** leerkracht en leerlingen maken kennis met het voeren van een dialoog met behulp van voorbereide vragen op de vier verschillende denkniveaus, gedurende vijftien tot twintig minuten in een klein groepje.
- **Woordenschat:** toiletartikelen, hygiëne, watten, veiligheidsspeld.
- **Materialen:** nagelknippertje, watjes, wattenschijfjes, pleisters, tandenborstel, washandje, veiligheidsspeld, labello, tandpasta, (mini) douchegel, deodorant, glas water en wc-papier. Concreet materiaal heeft veel meerwaarde.

Niveau 2 Beschrijven/analyseren

- 'Wat kun je doen met ...?'
- 'Zoek eens drie spullen waarmee je iets kan schoonmaken.'
- 'Verdeel de spullen eens in wat zacht en wat hard voelt (spullen ook laten benoemen).'
- 'Beschrijf de pleister eens heel precies.'

Niveau 1 Benoemen/begrijpen

- 'Zoek eens spullen waarvan iets hetzelfde is.'
- 'Pak eens iets wat je thuis gebruikt. Hoe heet het?'
- 'Hoe voelt het product?'
- 'Pak eens iets waarmee je kunt knippen. Hoe voelt het? Hoe heet het?'

Niveau 3 Ordenen

- 'Waarmee kun je niet iets schoonmaken? Hoe komt dat?'
- 'Zoek iets waarmee je kunt verven.'
- 'Leg de spullen op een volgorde van belangrijkheid voor jou. Leg eens uit wat voor keuzes je gemaakt hebt.'
- 'Kun je uitleggen hoe een veiligheidsspeld werkt?'

Niveau 4 Redeneren

- 'Hoe denk je dat je eruitziet, of ruikt, of voelt, als er geen toiletspullen zouden zijn?'
- 'Hoe werken watten? Waar kan ik ze voor gebruiken?'
- 'In welke beroepen is hygiëne belangrijk?'
- 'Wat kan van vorm veranderen? Kan het dan ook weer terug veranderen?'

NIVEAU EN COGNITIEVE VAARDIGHEID

BIJPASSENDE DENKTAKEN

Niveau 1. Benoemen/begrijpen.

Reageren op opvallende informatie.

Opzoeken, herkennen, benoemen, nazeggen, herinneren (denk hierbij aan de inzet van horen, voelen en/of zien).
Bijvoorbeeld: 'Wijs eens aan wat je vast had.' 'Zoek er één zoals deze.'

Niveau 2. Beschrijven/analyseren.

Reageren op specifieke (minder opvallende) kenmerken.

Opzoeken, beschrijven, herinneren, afmaken, begrijpen.
Bijvoorbeeld: 'Zoek iets dat kan.' 'Zoek er één die rond en zacht is.' 'Wat heb jij wel eens gezien?'

Vragen die een beroep doen op oplossend vermogen en redeneren.

Niveau 3. Ordenen.

Ordenen, organiseren en (her)structureren en afremmen van gebruikelijke antwoorden.

Opzoeken, beschrijven, rolneming, ordenen, formuleren, begrippen nazeggen. Bijvoorbeeld: 'Zoek iets dat samen met dit te gebruiken is.' 'Wat zou hij kunnen zeggen?' 'Wat is er hetzelfde bij ...?' 'Noem iets dat geen ... is.'

Niveau 4. Redeneren.

Reflecteren en (be)redeneren, relaties voorspellen, bespreken en integreren.

Voorspellen, redenen geven, herkennen, formuleren, kiezen, verklaren. Bijvoorbeeld: 'Wat zou er gebeuren als ...?' 'Wat zou je kunnen doen als ...?' 'Waarom is ... gemaakt van ...?' 'Waarom wordt dat ... genoemd?'

Vragen naar een mening.

Figuur 1 – Vragen stellen op vier verschillende abstractieniveaus

Vervolg van pagina 25

Het taalaanbod bestaat uit:

- **De vorm van de vraag:** weinig of meer taal uitlokken, bijvoorbeeld open en gesloten vragen.
- **De inhoud van de vraag:** reproductie (stel niet te veel kennisvragen, we willen een gesprek).

VRAGEN STELLEN OP ABSTRACTIENIVEAUS

Het doel is om vragen te stellen die het denken van de leerlingen stimuleren. Dit kan door het stellen van vragen op vier verschillende abstractieniveaus (zie figuur 1). Met dit alles willen we de leerlingen uitdagen om actief en kritisch mee te doen. Maak ze nieuwsgierig door samen te praten om zo in een dialoog met elkaar kennis op te bouwen.

DOEN WAT WERKT VOOR JOU

Van origine wordt DGM in kleine groepjes gedaan, niet altijd is dit haalbaar in de volle agenda. Tevens moet het werken met een circuit bij je passen, waarbij dan een klein groepje om de beurt de volle aandacht van jou als leerkracht krijgt en de rest zelfstandig aan de slag is met een taak.

Een variatie zou het voorbereiden van een klassikale DGM-les kunnen zijn, zeker ook een waardevolle uitbreiding van je les. Je kunt dan op alle niveaus vragen voorbereiden bij bijvoorbeeld een les wereldoriëntatie of handvaardigheid. Zorg dat je speelt met de niveaus tussen de kinderen en geef je een leerling een beurt, zorg dan dat je niet opeens de beurt doorgeeft aan een klasgenoot. Blijf bij je gekozen leerling en help hem met de juiste vragen naar een eigen goed antwoord.

AAN DE SLAG

Ga de uitdaging aan met de DGM-gesprekstechniek en ga met je klas aan de slag met de lessen op de kopieerbladen (pp. 26-27). De lessen kunnen worden gegeven aan de groepen 3 tot en met 8, je stemt ze als leerkracht zelf af op het niveau van je leerlingen. Succes en veel plezier met DGM!

MONIQUE TESKE

is expert-leerkracht in het speciaal basisonderwijs, taalcoördinator, trainer en Co-Teacher voor de KPOA-academie en trainer vanuit Mo-Teaching (www.mo-teaching.nl)

Blijf op de hoogte van de ontwikkelingen in het basisonderwijs

Neem een (online) abonnement op JSW

- + Sinds 1913 een begrip
- + Praktische artikelen en opiniestukken
- + Interviews met onderwijsdeskundigen

Meer weten?

Ga naar jsw.nl of bel 088-2266692